

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle diplomaattisten tai konsuliedustustojen tai kansainvälisissä hallitustenvälisissä järjestöissä toimivien edustustojen työntekijöiden perheenjäsenten ansiotyöstä Ukrainan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle diplomaattisten tai konsuliedustustojen tai kansainvälisissä hallitustenvälisissä järjestöissä toimivien edustustojen työntekijöiden perheenjäsenten ansiotyöstä Ukrainan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 138/2024 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Annika Naskila, ulkoministeriö
- ulkoasiainsihteri Jemina Järvilehto, ulkoministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen tasavallan hallituksen ja Ukrainan hallituksen välisen sopimuksen niiden diplomaattisten tai konsuliedustustojen tai kansainvälisissä hallitustenvälisissä järjestöissä toimivien edustustojen työntekijöiden perheenjäsenten ansiotyöstä sekä lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Useissa maissa edustustojen henkilökunnan perheenjäsenten työskentely on periaatteessa mahdollista, mutta työllistymisen edellytyksenä on diplomaattistatuksesta ja immuniteetista luopuminen, ellei työnteon ehdoista tehdä erillistä niin kutsuttua perhe- ja puolisosopimusta hallitusten välillä. Edellä tarkoitetuissa sopimuksissa määrätään tarkemmin työtä koskevista edellytyksistä, lupamenettelyistä ja työtä tekevän perheenjäsenen asemasta. Sopimusten perusteella tehtävän ansiotyön osalta perheenjäsenet ovat vastaanottajavaltion vero- ja sosiaaliturvajärjestelmien alaisia. Työntekoon sovelletaan vastaanottajavaltion kansallista lainsäädäntöä.

Valiokunnan mietintö UaVM 11/2024 vp

Niillä työtä tekeville perheenjäsenillä, joiden työntekoon Suomessa sovelletaan perhe- ja puolisosopimusta, on oikeus työntekijän oleskelulupa ilman saatavuusharkintaa. Kyse on kuitenkin vain rajallisesta määrästä henkilöitä.

Suomen ja Ukrainan välinen sopimus tulee voimaan toiseksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun jälkimmäinen ilmoitus sopimuksen voimaantulon edellyttämien sisäisten menettelyjen päättämisestä on otettu vastaan. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus tulee voimaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Ukrainan kanssa 3.4.2024 tehdyn perhe- ja puolisosopimuksen. Esitys sisältää myös ehdotuksen niin sanotuksi blankettilaiksi, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

Ukrainan kanssa tehdyn perhe- ja puolisosopimuksen tavoitteena on mahdollistaa diplomaattisen edustuston, konsuliedustuston sekä kansainvälisessä järjestössä toimivan edustuston henkilöstön perheenjäsenten työnteko Ukrainassa ilman, että heidän tarvitsee luopua diplomaattistatuksestaan niissä tapauksissa, joissa diplomaattistatuksesta luopuminen vastaanottajavaltion noudattaman käytännön mukaan muutoin olisi työskentelyn edellytyksenä. Vastaavasti Suomi takaa sopimuksessa työnteon edellytykset Ukrainan vastaavassa asemassa oleville perheenjäsenille Suomessa.

Perhe- ja puolisosopimukset kattavat määritelmiensä mukaisesti edustustoihin akkreditoitujen henkilöiden puoliset sekä mukana seuraavat alaikäiset tai riippuvaisessa asemassa olevat lapset, mutta sopimuksilla on käytännössä merkitystä lähinnä puolisoitten työskentelymahdollisuuksien kannalta. Sopimukset eivät koske perheenjäseniä, jotka ovat vastaanottajavaltion kansalaisia tai asuvat pysyvästi vastaanottajavaltiossa.

Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä, että Ukrainan kanssa on solmittu perhe- ja puolisosopimus. Toistaiseksi Suomella on voimassa vastaava sopimus Kanadan, Ison-Britannian, Yhdysvaltojen, Unkarin, Chilen, Serbian, Vietnamin, Israelin, Argentiinan Etelä-Afrikan, Kolumbian, Perun, Intian, Brasilian ja Namibian kanssa. Sopimusneuvottelut on saatu päätökseen myös Uruguayn kanssa, mutta sopimusta ei ole vielä allekirjoitettu. Kazakstanin kanssa on päätetty käynnistää sopimusneuvottelut keväällä 2024.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa todettiin, että tarvetta uusien perhe- ja puolisosopimusten tekemiselle on edelleen. Useissa maissa edustustojen henkilökunnan puolisoitten työskentely on periaatteessa mahdollista, mutta työllistymisen edellytyksenä on diplomaattistatuksesta ja immunitetista luopuminen, ellei sopimusta tehdä. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että ulkoministeriö pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan ulkomaanedustustossa työskentelevien puolisoitten työllistymiseen puolisosopimuksia solmimalla. Puolison työskentelymahdollisuus ulkomaankierroksen aikana voi usein olla merkittävä kannustin, joka vaikuttaa virkamiehen edellytyksiin siirtyä

Valiokunnan mietintö UaVM 11/2024 vp

ulkomaanedustukseen. Sopimuksilla on myönteinen vaikutus myös Suomen edustustoissa työskentelevien puolustushallinnon ja muiden hallinnonalojen virkamiesten perheenjäsenten työllistymiseen.

Valiokunta myös painottaa sitä, että perhe- ja puolisosopimusten tekeminen edistää osaltaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) ja yhdenvertaisuuslain (1325/2014) tavoitteiden ja ulkoministeriön perhepoliittisten tavoitteiden toteutumista.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 138/2024 vp tarkoitetun sopimuksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 138/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 22.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kimmo Kiljunen sd
varapuheenjohtaja Sofia Vikman kok
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Antti Lindtman sd
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Ville Vähämäki ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala